

Obsah

Předmluva	13
Jednotné symboly pro vzorce, rovnice a diagramy	15

Část první

TEORIE A PROSTŘEDKY VRTACÍ TECHNIKY

1.	Vrtání hornin	21
1.1	Vlastnosti hornin	21
1.11	Vrtatelnost hornin	23
1.12	Klasifikace hornin	23
1.2	Systematika vrtání hornin	24
1.3	Základy teorie vrtání hornin	26
1.31	Vrtání příklepné	26
1.32	Vrtání rotační	30
1.33	Vrtání valivé	35
1.34	Vrtání rotačně příklepné	38
1.35	Význam hloubky vrtu a otupení nástroje	39
1.36	Zvláštní způsoby vrtání	40
1.361	Termické vrtání	40
1.362	Ostatní zvláštní způsoby vrtání	42
1.4	Vynášení drti z vrtu	43
1.5	Porovnání různých způsobů vrtání hornin	49
2.	Vrtací kladiva	50
2.1	Rozdělení a konstrukce vrtacích kladiv	51
2.11	Systematika vrtacích kladiv	51
2.111	Ruční vrtací kladiva	51
2.112	Kladiva s podpěrou	51
2.113	Sáňová vrtací kladiva	53
2.114	Dostropní kladiva	54
2.115	Ponorná kladiva	55
2.116	Ponorné vícekladivové agregáty	56
2.117	Závěsná kladiva	56
2.12	Konstrukce vrtacích kladiv	58
2.121	Činnost vrtacího kladiva	58

2.122	Rozvod vzduchu	58
2.123	Natáčečí mechanismus	59
2.2	Práce a výkon kladiva	62
2.3	Porovnání vrtání kladivem vnějším a kladivem ponorným	63
2.31	Porovnání podle ztrát energie	63
2.32	Porovnání podle specifické vrtací práce	64
2.33	Technické prostředky zvyšování výkonu, zejména při vrtání delších vrtů	64
2.331	Výkony sáňových kladiv	66
2.332	Podmínky výplachu, resp. výfuku drti	66
2.333	Separátní natáčení u sáňových kladiv	69
2.334	Význam délky zdvihu pístu	70
2.335	Tandemový píst	71
2.336	Vysoký tlak vzduchu	71
2.4	Vrtací podpěry	75
2.41	Konstrukce podpěr	75
2.42	Režim práce soustavy kladivo — podpěra	75
2.5	Nástroje pro přiklepné vrtání	78
2.51	Nástroje pro krátké vrty	78
2.52	Nástroje pro dlouhé vrty	80
2.53	Nástroje pro rozšiřování vrtů	83
2.54	Nástroje pro ponorná kladiva	84
2.55	Pomůcky pro vrtání dlouhých vrtů	85
2.6	Příslušenství vrtacích kladiv	87
2.61	Součásti rozvodu stlačeného vzduchu	87
2.62	Pomocné nástroje	88
2.7	Vrtací kladiva na jiný pohon	88
3.	Vrtačky	91
3.1	Rotační vrtačky	92
3.2	Rotačně přiklepné vrtačky	96
3.3	Nástroje pro rotační a rotačně přiklepné vrtání	97
4.	Vrtací plošiny, vrtací vozy apod.	99
4.1	Vrtací plošiny pro ražení chodeb a tunelů	100
4.2	Vrtací plošiny pro komíny	103
4.3	Vrtací vozy pro dobývky	103
4.4	Vrtací vozy pro ražení	105
4.41	Vrtací vozy pro střední a velké profily	107
4.42	Vrtací vozy pro menší profily	108
4.43	Význam vrtacích vozů pro ražení	112
4.5	Vrtací agregáty pro hloubení	113
5.	Vrtací soupravy pro hlubinu.	116
5.1	Vrtací soupravy pro dobývky	116
5.11	Vrtací sloupy a stojany	116
5.12	Přiklepné soupravy se sáňovými kladivy	120
5.13	Soupravy s ponornými kladivy	123
5.14	Rotačně přiklepné soupravy pro dobývky	124
5.15	Soupravy rotačního a valivého vrtání	126
5.2	Specializované soupravy pro velmi velké průměry	128
5.3	Ostatní soupravy pro hlubinu	133
5.31	Soupravy pro ražení komínů dlouhými vrty	133
5.32	Těžké vrtačky	134

6.	Vrtací soupravy pro povrch	139
6.1	Vrtací sloupy	141
6.2	Lomové vrtací soupravy příklepné	142
6.3	Lomové vrtací soupravy rotační	147
6.4	Ostatní lomové vrtací soupravy	150
6.5	Univerzální lomové vrtací soupravy	154
6.6	Přímé vrtání jam a soupravy k tomuto účelu používané	160
7.	Razicí kombajny	165
7.1	Historie a význam ražení chodeb kombajny	165
7.2	Kombajny pro ražení v měkkých horninách	166
7.3	Britské přibírkové kombajny	169
7.4	Kombajny pro tvrdé horniny	170
7.5	Příklady efektivního uplatnění razicích kombajnů	172
8.	Údržba vrtacího zařízení.	174
8.1	Mazání vrtacích kladiv	174
8.2	Slinuté karbidy pro vrtací nástroje	175
8.3	Ostření vrtacích nástrojů	176
8.4	Údržba vrtacích tyčí	179

Část druhá

PROSTŘEDKY TRHACÍ TECHNIKY

9.	Výbušiny a výbuchové děje	181
9.1	Výbuchové přeměny a jejich rozdělení	181
9.11	Výbuchové (explozivní) hoření	182
9.12	Detonace	182
9.2	Rozdělení chemických výbušin	184
9.21	Střeliviny	185
9.22	Třaskaviny	185
9.23	Trhaviny	185
9.3	Stabilita detonace	185
9.31	Ideální detonace	186
9.32	Neideální detonace	187
9.33	Detonace stabilní, nestabilní a metastabilní	187
9.34	Hydrodynamická teorie detonace	187
9.35	Roznět a počín trhavin	188
9.36	Podmínky pro stabilní detonaci	189
10.	Výbušinářské charakteristiky a hodnocení výbušin	190
10.1	Důležité charakteristiky výbušin	190
10.11	Výbuchové teplo	190
10.12	Objem výbuchových zplodin	191
10.13	Výbuchová teplota	191
10.14	Hustota výbušiny	192
10.15	Detonační rychlost	193
10.16	Přenos detonace	196
10.17	Force (teoretická síla výbušiny)	196
10.18	Kyslíková bilance	196
10.2	Citlivost výbušin	197

10.21	Teplota vzduchu	197
10.22	Citlivost výbušiny k rázu	198
10.23	Citlivost výbušiny ke tření	199
10.24	Citlivost výbušiny vůči náboji statické elektřiny	200
10.25	Vlivy na citlivost výbušin	200
10.3	Zkoušení pracovní schopnosti a brizance výbušin	201
10.31	Stanovení pracovní schopnosti výbušin	201
10.32	Stanovení brizance výbušin	203
10.4	Důlní bezpečnost výbušin	204
10.41	Zkoušení důlní bezpečnosti trhavin	205
10.42	Zkoušení důlní bezpečnosti ostatních prostředků trhací techniky	206
10.5	Výbuchové zplodiny	207
10.6	Stálost výbušin a odolnost proti vodě	208
10.61	Stálost výbušin	208
10.62	Vodovzdornost	209
10.7	Základní rozdělení prostředků trhací techniky	209
11.	Průmyslové trhaviny a speciální nálože	210
11.1	Výbušné sloučeniny a suroviny průmyslových trhavin	211
11.11	Nitroestery	212
11.12	Nitrolátky	213
11.13	Nitraminy	213
11.14	Okysličovadla průmyslových trhavin	213
11.15	Paliva a ostatní přísady průmyslových trhavin	214
11.2	Značení průmyslových trhavin	215
11.3	Plastické průmyslové trhaviny	216
11.31	Plastické trhaviny	216
11.32	Plastické trhaviny se stabilizovanou detonační rychlostí	218
11.33	Trhaviny plastifikované vodou	219
11.34	Plastické trhaviny na bázi brizantních výbušných sloučenin	221
11.4	Poloplastické průmyslové trhaviny	221
11.5	Sypké (amonledkové) průmyslové trhaviny	222
11.51	Sypké (práškové) trhaviny	222
11.52	Granulované amonledkové trhaviny	224
11.53	Trhaviny DAP	224
11.6	Důlně bezpečné trhaviny	224
11.7	Černý prach	232
11.8	Speciální nálože	233
11.81	Počínové nálože	233
11.82	Kumulativní nálože s usměrněným účinkem	234
11.83	Zvláštní nálože pro různá použití	236
11.9	Hlediska pro volbu trhavin	237
12.	Rozněcovadla	239
12.1	Zápalnice	239
12.11	Standardní zápalnice	239
12.12	Rychlehořící zápalnice	240
12.13	Speciální zápalnice	240
12.2	Elektrické palníky	243
12.21	Elektrické pilule	243
12.22	Elektrické palníky	244
12.23	Časované palníky	245

12.3	Průmyslové rozbušky neelektrické	245
12.31	Průmyslové rozbušky zážehové	245
12.32	Bleskovicové rozbušky časované	246
12.4	Rozbušky elektrické	248
12.41	Mžikové elektrické rozbušky	249
12.42	Milisekundové elektrické rozbušky	251
12.43	Elektrické rozbušky déle nastované	254
12.5	Elektrická rozněcovadla nestandardní	256
12.51	Elektrická rozněcovadla se sníženou citlivostí	256
12.52	Elektrické rozbušky termostabilní	257
12.53	Elektrické rozbušky RVT	257
12.54	Rozlišování elektrických rozbušek	258
12.6	Bleskovice a bleskovicové zpožďovače	259
12.61	Bleskovice	259
12.62	Dvoubleskovice	262
12.63	Speciální bleskovice	262
12.64	Milisekundové bleskovicové zpožďovače	263
12.7	Zápalovače a zažehovače	265
12.71	Vétruvzdorný zapalovač s výstražným světlem	265
12.72	Nasazovací zapalovač 549	265
12.73	Zážehovací dutinka MUDU	265
12.8	Volba roznětu a rozněcovadel	266
13.	Elektrický roznět a jeho pomůcky	268
13.1	Roznětnice	268
13.11	Roznětnice dynamoelektrické	268
13.12	Roznětnice kondenzátorové	271
13.13	Roznětnice jiného druhu	276
13.2	Ohmmetry a zkoušečky elektrických roznětnic	277
13.21	Voltohmometr Metra Vomel	277
13.22	Ohmmetr KM 66	278
13.23	Schafflerovy ohmmetry	278
13.24	Zkoušečky	279
13.3	Ostatní pomůcky elektrického roznětu	281
13.31	Roznětná a propojovací vedení	281
13.32	Rychlospojky	283
13.4	Základní mechanismus elektrického roznětu	284
13.41	Volba elektrické roznětnice	287
13.42	Výpočet zapojení roznětné sítě pro dynamoelektrické roznětnice	287
13.43	Výpočet zapojení roznětné sítě pro kondenzátorové roznětnice	289
13.44	Sestavení a kontrola elektrické roznětné sítě	295
13.5	Nebezpečí předčasného elektrického roznětu	297
13.51	Nežádoucí roznět bludnými proudy	297
13.52	Ohrožení elektrického roznětu energovody	298
13.53	Elektrický roznět v blízkosti vysílačů	299
13.54	Nebezpečí statické elektřiny	300
13.55	Předčasný roznět atmosférickou elektřinou	301
14.	Předpisy o zacházení s výbušninami	302
14.1	Bezpečnostní předpisy	302
14.2	Normalizace v oblasti trhací techniky	305

TRHACÍ PRÁCE

15.	Rozpojování hornin výbuchem	307
15.1	Působení výbuchu na obklopující prostředí	307
15.2	Vlny napětí	308
15.3	Mechanismus odštěpu	309
15.4	Míra uplatnění mechanismu odštěpu	311
15.5	Počet volných ploch	314
15.6	Impedanční přízpůsobení soustavy trhavina—hornina	315
15.7	Milisekundový roznět	317
16.	Technologie trhacích prací	320
16.1	Základní konstrukce náloží	320
16.1.1	Druhy náloží	320
16.1.2	Konstrukce náloží	321
16.2	Základy řešení a výpočtů odstřelů	322
16.2.1	Základy výpočtů soustředěných náloží	322
16.2.2	Základy výpočtů táhlých náloží	323
16.2.3	Volba konstrukce nálože	324
16.2.4	Organizace soustavy náloží	328
16.3	Roznět a počín náloží	328
16.3.1	Druhy roznětu	328
16.3.2	Volba intervalu časování milisekundového roznětu	331
16.3.3	Počín náloží	332
16.3.4	Umístění počínu	333
16.3.5	Organizace roznětu soustav náloží	334
16.4	Nabíjení	335
16.4.1	Způsoby nabíjení náloží	335
16.4.2	Průměr vrtnu a nálože	339
16.4.3	Délky náložek	339
16.4.4	Nabíjení soustředěných náloží	340
16.5	Nejvhodnější průměr vrtnu	340
16.6	Ucpávka	341
16.6.1	Ucpávka náloží ve vrtech	341
16.6.2	Ucpávka komorových náloží	344
16.7	Příprava roznětné soustavy	347
16.7.1	Příprava elektrické roznětné soustavy	348
16.7.2	Příprava bleskovicové roznětné soustavy	348
17.	Nejdůležitější charakteristiky trhacích prací	352
17.1	Kusovost rubaniny	352
17.2	Odhoz a rozlet horniny	356
17.2.1	Odhoz	356
17.2.2	Rozlet	358
17.3	Seismické působení výbuchu	360
17.3.1	Hodnocení otřesného působení trhacích prací	360
17.3.2	Metody omezení seismického účinku výbuchu	362
17.4	Vzdušná tlaková vlna a zvukový efekt výbuchu	363
17.5	Zatrhání hornin při odstřelu a metody řízeného výlomu	365
17.5.1	Odstíněné nálože	366
17.5.2	Metoda „presplit blasting“	367
17.5.3	Hladký výlom	369

17.6	Využití vrtů	369
18.	Trhací práce při ražení	371
18.1	Organizace práce při ražení	371
18.11	Formy organizace ražícího cyklu	371
18.12	Závislé a nezávislé složky cyklu	373
18.2	Organizace vrtů a náloží	373
18.21	Podmínky trhací práce při ražení	373
18.22	Ražení se zálohem a bez zálohu	374
18.23	Systematika zálohmů	375
18.24	Organizace náloží přibírky	376
18.3	Ražení se zálohem	377
18.31	Sbíhavé zálohy	377
18.311	Zálohmové vrty a roznět náloží v nich	378
18.312	Klínový zálohm	379
18.313	Pyramidový a kuželový zálohm	380
18.314	Pomocné zálohmové vrty a násobné zálohy	381
18.315	Vějířové zálohy	383
18.316	Vhodnost sbíhavého zálohu pro různé podmínky	385
18.32	Přímé zálohy	385
18.321	Podmínky výlomu u přímých zálohmů	385
18.322	Kanadský zálohm	387
18.323	Válcový zálohm	388
18.33	Zálohy přechodné	391
18.34	Zálohy kombinované	392
18.35	Kombinované ražení	392
18.4	Ražení bez zálohu	394
18.41	Bezzálohmové ražení	394
18.42	Metoda Janol	397
18.5	Ražení vodorovných děl velkého profilu	398
18.6	Ražení úklonných a svislých děl	400
18.61	Ražení kominů	400
18.611	Ražení kominů se dvěma oddíly	400
18.612	Ražení kominů s jedním oddílem a rozebíratelnou pracovní plošinou	402
18.613	Ražení kominů s jedním oddílem s pohyblivou pracovní plošinou	403
18.614	Ražení kominů s dlouhými vrty	408
18.62	Hloubení jam	411
18.7	Uplatnění metod řízeného výlomu při ražení	414
18.8	Volba metody, roznětu a trhavin při ražení	415
18.81	Roznět při ražení	415
18.82	Zásady účelné volby	417
18.9	Výpočty náloží pro ražení	420
18.91	Výpočet náloží pro ražení se sbíhavým zálohem	422
18.92	Výpočet náloží pro ražení s přímým zálohem	423
18.93	Výpočet náloží pro bezzálohmové ražení	423
19.	Trhací práce v uhlí	424
19.1	Ražení v uhlí s přibírkou doprovodné horniny	425
19.2	Trhací práce na porubech uhelných dolů	426
19.3	Hromadné odstřely v uhelných dolech	429
19.4	Trhací práce pod tlakovou vodou	433
19.5	Bezplamenné trhání	435
19.51	Metody se zdrojem tlaku v nábojnici	436

19.52	Metody se zdrojem tlaku mimo vrt	438
19.53	Bezpečnost a hygiena práce bezplamenného trhání	439
19.54	Kusovost uhlí získaného bezplamenným trháním	440
20.	Trhací práce na dobývkách rudných i nerudných dolů	441
20.1	Organizace uspořádání náloží ve vrtech	441
20.11	Řadové uspořádání	441
20.12	Skupinové uspořádání	443
20.13	Vějířové uspořádání	446
20.2	Použití soustředěných náloží v hlubině	450
20.3	Velké hromadné odstřely v hlubině	451
20.4	Rozpojování do zaplněného prostoru	452
20.5	Nabíjení a konstrukce nálože	453
20.6	Navrhování odstřelů na dobývkách a výpočty náloží	454
21.	Trhací práce v povrchových dolech a lomech	462
21.1	Řadové odstřely	463
21.2	Clonové odstřely	463
21.3	Plošné odstřely	466
21.4	Komorové a kombinované odstřely	469
21.5	Nabíjení a konstrukce náloží	474
21.51	Volba trhavin	474
21.52	Konstrukce náloží ve vrtech	476
21.53	Konstrukce náloží v komorách	478
21.6	Roznět hromadných lomových odstřelů	479
21.7	Výpočty náloží hromadných odstřelů v lomech	480
21.71	Výpočet náloží pro clonové a plošné odstřely	481
21.72	Výpočet náloží pro komorové odstřely	483
22.	Pomocné trhací práce	484
22.1	Druhotné rozpojování nadměrných kusů	484
22.11	Přiložená nálož	485
22.12	Vývrtová nálož s pevnou ucpávkou	486
22.13	Vývrtová nálož s vodní ucpávkou	487
22.14	Druhotné rozpojování termitem	488
22.15	Volba metody pro druhotné rozpojování	489
22.16	Způsoby roznětu při druhotném rozpojování nadměrných kusů	489
22.2	Seismická trhací technika	490
22.3	Důlní střely	492
	Literatura	493